

Let za koristi delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETARCI

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljene spodaj ali na ovitku. Ako (242) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista po-teče naročnina. Prosi-mo, ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 241.

Chicago, Ill., 23. aprila (April) 1912.

Leto (Vol.) VII.

Posledice socialističnih porazov.

Milwaukee, Wis. — "Poraz" milvaških socialistov pri zadnjih občinskih volitvah že rodi posledice, namreč, da članstvo soc. stranke neverjetno hitro raste po volitvah. Seje soc. klubov v posameznih wardih so vedno številnejše obiskane. Vsprejemne prošnje novih članov so tako številne kot še nikdar poprej. Vse kaže, da je bila "nezmaga" sija-jen uspeh za socialistično stran-ko.

Drug velik uspeh je pa to, da kapitalisti in druga oduševana so- druga ne bo mogla več v kalnem ribariti ter slepiti volilce z demo- kratizmom in republikanizmom; kajti od sedaj naprej bosta samo dve stranki prišle v poštev, to so delavci in kapitalisti.

Nobena še tako naduta gonja ne bo mogla preprečiti, da delavci ne bodo prišli do spoznanja in odločitve, kam naj spadajo: ali v svoj razred ali v razred delav- skih izkoriščevalcev, njih hlapcev in beričev.

Nekaj prav posebnega v tem navideznem socialističnem porazu pa je prebujenje milvaškega proletarskega ženstva, ki je po volitvah stopilo v popolnoma nov stadij, ki obeta najboljših uspe- hov za stranko.

Pred kratkem se je organiziral poseben odbor 85 žen, ki bodo po- plavile vse mesto s socialistično literaturo in agitacijo. Razdelile so si mesto v majhna okrožja, kjer bo vsaka osredotočila svoje sile za agitacijsko delo, zlasti za razširjenje socialističnega dnevi- nika "The Milwaukee Leader", ki si je v teku štirih mesecev ob- stanka pridobil skoro 45.000 na- ročnikov. Velik del tega uspeha je pripisati ravno neumorni agi- taciji zavednega milvaškega ženstva.

To so dejstva, ki kažejo, da de- lajo milvaški sodrugi in sodru- ginje s potrjeno silo, ki bo že pri jesenskih volitvah rodila naj- lepsi sad. Poleg tega pa lahko gojimo opravičeno upanje, da bo čez dve leti nad našim mestom zopet in za vselej zaplapolala rde- ča zastava.

Priznanje sodrugu Bergerju.

Washington, D. C. — Tukaj- šnji "Herald" je prinesel nasle- dno zanimivo notico o edinem soc. kongresniku Bergerju:

"Zanimivo je opaziti efekt, ki ga ima Bergerjev govor v kon- gresu. Berger enkrat neumljeno udriha po demokratični stran- ki; tedaj mu republikanci plo- skajo z navdušenjem. Toda nekaj minut pozneje se pa Berger loti republikancev ter jih tako pošte- no ožigosa, da je veselje. Ob tej priliki pa demokratje ploskajo in se škodoželjno muzajo svojim republikanskim tovarišem.

Berger je edini mož v kongre- su, kojega govori vzbudijo vsak čas pozornost sedaj na eni strani, potem zopet na drugi."

Že en sam delaven mož vznemi- rja ves kongres; kaj bodo pa re- kli potem, ko dobi Berger v jese- ni kakih 15 tovarišev.

Stavka španskih premogarjev končana.

Madrid, 16. aprila. Sledeč vz- gledu svojih angleških, nemških, ameriških in drugih tovarišev so tudi španski premogarji zahteva- li času primerno zvišanje plač in izboljšanje delovnih razmer. Stav- ka je postala splošna in celo Špa- nijo je pričakovala občutna in- dustrijska kriza, ker premogovni podjetniki nikakor niso hoteli privoliti zahtevam premogarjev.

Ker je prišla stavka v času splošnega pomanjkanja premoga po vsem svetu, so bili podjetniki prisiljeni po svojih odjemalcih, da so dovolili rudarjem 10% zvi- šanje plač. Premogarji so to po- nudbo sprejeli in končali štrajk.

NEMŠKA VLADA HOČE PO- MNOŽITI ARMADO.

Berolin, 18. aprila. — Stališče ki ga zavzemajo za povečanje nem- ške armade vladni krogi s cesar- jem Viljemom ne čelu, presega že vsako mejo treznosti. Že sedaj vse združuje radi neznosnih dav- kov, a to vlado malo briga. Ona hoče realizirati svoj "bedaste ide- je" v oboroževanju ter tako kon- kurirati z drugimi veselilami. Kdo bo plačal tozadevni račun, to je vlado do sedaj kaj malo bri- galo. Ona je imela svojo večino v državnem zboru, ki je slepo gla- sovala za vse vladne zahteve ne- oziraje se na voljo svojih volilcev. Letos pa vsekakor stvar ne bo šla tako gladko skozi, kajti vseh 110 social-demokratičnih poslanc- ev bo zastavilo vse moči, da se ta draga in nesmiselna vladna namefa ne uresniči.

Vlada namreč zahteva, da se stalna nemška armada poveča za 40.000 mož. Zahteva tudi novih 246 topov in 636 strojnih pušk.

NOVE ŽRTVE RUSKE KRVO- LOČNOSTI.

London, 19. aprila. — Iz Rusije prihajajo poročila o nezalisanem grozodejstvu ruske vlade napram rudarjem v Irkusk, kjer so se do- godili delavski nemiri. To prilo- ke je porabila ruska vlada in zli- la svoj smrtni srd nad nedolžne de- lavce, proti katerim je poslala vo- jstvo. Ubilih je 107 in ranjenih 80 rudarjev. V Irkusk in okolici so bogati zlati rudniki, a plače, ki jih dobivajo rudarji, so tako sramotno nizke, da je škandal za dvajseto stoletje.

Splošen nemir in nezadovolj- nost je opaziti tudi med ruskimi delavci, ki ječe pod brezmejno o- krutnostjo krvoločnega vladnega terorizma.

SPLOŠEN NAPREDEK SOCIA- LIZMA.

Juneau, Alaska. — Socializem v Alaski prav hitro napreduje. Danes je že več mest, ki bodo v najkrajši bodočnosti dobila rdeča lica. Ravno sedaj je na poti po Alaski organizator soc. stranke J. C. Chase. Po njegovih poročilih sodeč bodo socialisti pri jesenskih volitvah zelo močan, ako že ne odločujoč faktor.

Socialisti so pred kratkem po- stavili cel svoj tiket v mestecu Ketchikan.

V Juneau so pri zadnjih volit- vah dobili socialistični kandidati po 123 glasov od 374 vseh odda- nih glasov. To je bil prvi slučaj, da so socialisti postavili svoje kandidate v tem mestu.

Burchard, Neb. — Dasi so so- cialisti prvič nastopili s svojim tiketom, so bile nasprotne stran- ke prisiljene združiti se. Toda kljub temu so socialisti izvolili enega odbornika za mestno upra- vo.

Daly City, Cal. — Na podlagi izida zadnjih občinskih volitev preide mestna uprava v sociali- stične roke. Socialisti so izvolili tri od petih odbornikov.

Belvidere, Ill. — To je največje mesto v Boone county-u in izvo- litev dveh socialističnih zastopni- kov v mestni svet pomeni novo politično življenje za cel okraj.

O'Fallon, Ill. — Socialisti izvo- lili dva aldermana in mayorja. Ta zmaga je toliko sijajnejša, ker so se združili zoper socialiste vsi politiki ter agitrali proti social- istom s pomočjo cerkve in salo- nov. Da je moč zavednega dela- stva nepremagljiva, kaže dejstvo, da so socialisti dobili 15% glasov večine nad vsemi drugimi gla- sovi.

"Kdor se z mečem bojuje, bo z mečem pokončan." Izobrazba našega delavstva bo preprečila uresničenje tega svetopisemske- ga izreka nad kapitalisti, ki po- žejajo bajonete in kole na de- lavce.

Nové žrtve kapitalistične nenasitnosti.

NAJVEČJA MORSKA KATA- STROFA V ZGODOVINI.

Kakor strela iz jasnega neba je zadela ves svet novice, da se je potopil največji parnik na svetu "Titanic", last White Star Line družbe v noči od 14 in 15. aprila več sto milj od suhe zem- lje. "Titanic" je namreč zadel v veliko maso ledu, ki je plavala po morju in se pri tem tako po- škodoval, da je postal žrtev skriv- nostnega morja.

"Titanic", ki je prvokrat kri- žal Atlantik, je vozil 2340 oseb, od katerih se je samo 745 rešilo, drugi so pa postali žrtve kata- strofe. Med pogrešeni jih je 120 iz prvega razreda, 195 iz druge- ga, 550 iz tretjega in 730 uradni- kov, mornarjev in drugih vsluž- benecev. Med rešenimi je 210 pot- nikov prvega, 125 drugega, 200 tretjega razreda in 210 oseb mo- stva.

Rešili bi se lahko do malega vsi, ki bi bilo dovolj rešilnih čol- nov. Tako pa ni večina preosta- lo drugega kot skočiti v morje z nado na rešitev ali pa na ladiji čakati gotove smrti, ki je prišla nekaj ur po nesreči.

Prizori, ki so se odigrali med starši in otroci, med moži in že- nami, med prijatelji in znaneci, so tako strašni, kakor poročajo očiv- deci, da jih ni možno popisati. Zakon za take slučaje zahteva, da se prvi rešijo otroci in ženske in šele pozneje pridejo na vrsto mo- žki. Ta zakon je vzrok, da je med potoplenci tudi več ameriških milijonarjev in bogatinov, katerih njih milijoni niso mogli rešiti. Po- topil se je tudi znani angleški pisatelj W. T. Stead in francoski pisatelj Jacques Futrelle.

Parnik "Carpathia" — Cunard Line — je ob času katastrofe plul nad 100 milj stran od nesreče. Do- bil je po brežičnem brzojavu ob- vestilo, da je "Titanic" v nevar- nosti in, nekaj časa pozneje, da se potaplja. Carpathia je takoj odpelovala v smeri nesreče, kamor je dospela pet ur po prvem ob- vestilu, a "Titanic" je tedaj že izgubil v morskem globočino, ki znaša na onem mestu okrog dve milj. Pobral je vse v čolnih se nahajajoče potnike, ki so imeli to srečo, da je bilo morje mirno. Carpathia je dospela v New York v četrtek zvečer.

To je kratka vsebina nove tra- gedije, ki je dosegla zgodovinski rekord po svojih učinkih.

Katastrofa "Titanica" je gi- gantski triumf naše dobe, dobe skrajne hitrosti. Po svojih učin- kih je vzvalovila in vznemirila ves svet, katerega je zdramil gro- zni moment ter ga privedel do te- ga, da je začel pojmovati krizo moderne civilizacije. Svet danes opravičeno vprašuje in premišljuje, naj li smatra višek modernega razvoja za svoj uspeh ali poraz samega sebe.

Profit je danes naš bog in hit- rost je kadilo s katerim se ta boj časti.

Po vseh mestih, po vseh drža- vah, po vsem svetu se vrte troj- na kolesa z divjo silo. Hitrost! Hitrost! ta je simbol našega časa, pa naj pri tem pade še toliko člo- veških žrtve. Mlini, rudniki, vlak- ki, kare, avtomobili in letalni stroji vse drvi in hiti v imenu in v proslavo velikega boga Profita, ki vladá vesolni moderni svet ter drži človeštvo v temnici. Tisoči mrtvecev in ponesrečencev so u- gladili in uglašajo pot po kateri drvi razvoj modernega prometne- ga sistema.

Uveljavljenje tega strmljenja je opaziti od najmanjšega privatne- ga obrata do največjega korpora- cijskega podjetja. To je vzrok, da so človeške žrtve vsak dan šte- vilnejše.

Tam zunaj na neskončnem in vsegamagočnem morju se skušajo morskí velikani v brzini ne ozira- je se na to, da so stotine človeških bitij izpostavljene skrajni nevar- nosti. In "Titanic", največji in najvarnejši parnik višek popol- nosti moderne tehnike, je v gonji za rekord v hitrosti postal žrtev nesmiselnega strmljenja po hitro- sti, ki je tesno zvezana s profitom. "Titanic" je imel biti zmogava- lec v vsakem oziru tako tudi v hitrosti.

Strmljenja po hitrosti te vrste, kakor tudi ista v vsem velikani- skem in groznem prometu dana- njega dne, nospustijo grošijo, ker docela puščajo v nemar var- nost ljudi. Ko bi White Star Line družba imela le senco tiste skrbi za varnost nji izročeni- h potnikov, kakor je imela za svoj profit, bi bil "Titanic" za- dostno opremljen z rešilnimi čol- ni, bi danes imela čisto in mirno vest, na kateri pa danes leži neiz- brisljiv madež koristolovstva. Se- veda, — čolni stanejo denar in tudi težki so, vsled česar bi se hitrost zmanjšala, a družba bi od tega ne imela profita. Zato se ji je zdelo zadostno, ako je imela rešilnih čolnov samo za eno četr- tino potnikov.

Zadnji rešilni čoln je bil spu- ščen. Poldrug tisoč čutečih člove- škíh bitij je zrl v žrelo, ki jih je imelo v nekaj trenutkih pogoltni- ti — brez rešilnega angelja! Ka- ko grozna situacija! Toda — Ka- ko jasna slika in čist odsev dana- njega družabnega sistema! Sicer nič novega za nas delavce, nič ne- vsakdanjega, kajti mi smo izpo- stavljeni temu nenasitnemu žre- lu kapitalističnega zmaja da na dan. Ali so rudniške katastrofe v Cher- ry, Primero, McCurtain, Blue- field in druge, kaj miješajo od one na "Titanic"? Tisoči železničar- jev in drugih industrijskih delav- cev pade vsako leto kot žrtev iste kapitalistične samopašnosti, ki je zahtevala zase "Titanic".

Tam zunaj na mrzem, črnem in skrivnostnem oceanu se potaplje "Titanic". Solze, ki jih je rodil obup so zamrzle, žarki upa so u- gasnili, srce se krči pred pretečo grozo, leden mraz dreveni ude- težki vzdih smrtonosnih bolečin napolnjujejo vsmer in dramijo svečanostno tišino večnega ocea- na. — Tesno skupaj se objem- ljeta milionarka in njena sluškin- ja, nevesta mogočnega denarnega kralja, posuta z diamanti in z zla- tom, išče tolažbe pri najskromnej- še oblečeni izseljenik, ki je tam v Karpatih zapustil svojo bomo bajtico, ter osla z možem v svet iskat srečo! V mraku pričakuje multimilijonar odločilnega trenu- tka. Misel mu uhaja v bodočnost, ki je zanj mrtva, v preteklost, ki je bila zanj z evetkami posuta. Čemu so mu zdaj milijoni, katere je prešal iz delavskih mas vse živ- ljenje. Ná, svet miliona, a daj mi samo bomo življenje! Daj! — Za- stonj je tvoja odkupnina. Usoda ne pozna tvojih milijonov, ne po- zna razlike med bogatimi in re- veži. Usoda je neizproсна. Poleg njega krčevito stoka ubog Rumu- nec — delavec, — trpin vse svoje življenje. Edino njegovo upan- je — lepša bodočnost — je naj- krutejša prevara, a vest mu je čista, mirna.

Zadnji moment! Titanica ni več. Milioni so brez vrednosti, di- amanti, se lesketajo tisoče čevljev dol pod površjem. Tragedija Ti- tanica je končana.

Toda večje vrednosti kot dolar- ji in dragulji so človeška življen- ja, bogatinov in revežev, znancev in neznanec, ki so bila darovana v noči od 14. na 15. aprila sredi "Atlantika" na žrtveniku božan- skega sistema, v pospešitev pe- klenske gonje za profitom.

KAKO SE DANES REŠUJE PROBLEM BREZPOSEL- NOSTI.

Chicago, Ill. — Ko je pred par meseci problem brezposelnosti in skrajne bede zaradi nenavadno hude zime zopet enkrat prodril v ospredje in je bila naša kapitali- stična in vladajoča javnost mor- alno prisiljena zavzeti se za ta problem, je naš "dični" demo- kratski mayor Harrison z veli- kanksko lavdajco imenoval pose- bno komisijo, ki naj ima namen študirati načine in sredstva za od- pomoč brezposelnosti in pomanj- kanja med delavci. Ta komisija je obstajala in še obstoji iz raz- nih lawyerjev, profesorjev, fabri- kantov in druge različne "gospo- de". Torej ljudje, ki sploh ne po- znajo bede in brezposelnosti, mraza in drugega delavcu usoje- nega gorja, naj pomagajo nešte- vilnim tisočim brezposelnih chi- caskih trpinov iz njih kritične panike.

Vsak količkar trezno misleči človek je moral takoj ob rojstvu že toliko hvalisane komisije ve- deti, da je bila ta mayorjeva ko- misija najostudnejši "bluff", najkrutejša žalitev, storjena po- moči nujno potrebnim delavskim družinam in posameznikom. Kapitalistično časopisje je ob roj- stvu te komisije stavilo v oblake mayorja Harrisona, kot vzornega uradnika, ki po očetovsko skrbi za v skrb izročene mu meščane. Razume se, da to krivično "kadi- lo" ni bilo zastoj.

Meseci so pretekli, minula je zima, od lakote pomrli in zmur- njeni so pod zemljo ter — komi- sija pri življenju, a do danes se živ krst ni zmenil za brezposelne in stradajoče delavce. Minulo bo- poletje, minula bo jesen, prišla bo zopet zima in prinesla delav- cem staro trpljenje. Tako gre le- to za letom.

Na ta način se pri nas rešujejo problemi, ki pomenijo za delavca živeti ali umreti. To se godi v New Yorku, to se godi v Chicagi, to se godi v San Francisco in to se godi povsod, kjer vodijo krmil- lo vlade kapitalistične stranke.

Najslabše pri vsem tem je pa to, da je večina delavstva še ved- no tako zaslepljena, da ne spre- vidí norčij, katere uganjajo kapi- talistični "delavski" prijatelji na njen način. Ako je humberg ene teh strank le pregrostonost, tedaj se zdramijo in se vržejo v naroč- je drugi kapitalistični stranki ter tako pridejo iz dežja pod kap. Preko mej teh strank ne sega njih duševno obzorje.

Rešitev vprašanja brezposelno- sti se ne da opraviti s posamez- nimi komisijami v posameznih mestih; kajti brezposelnost po- staja vsak dan občutnejša po vseh mestih Z. Dr.; vprašanje torej ni lokalne, ampak splošne, to je na- rodne važnosti, in zato ga mora reševati ves narod. Dokler pa na- ši delavski zakoni prepuščajo de- lavca kapitalistu, da ga ta pol- ljubno izkorišča s tem, da ga sili delati po 10—14 ur na dan in da v istem času pride skoro na vsa- klega zaposlenega delavca en brez- poselni, toliko časa o uspešni re- šitvi tega problema sploh ne mo- remo govoriti. Ker pa so danes na krmilu vseh zakonodaj kapitali- stične stranke, ne moremo priča- kovati, da bodo kapitalisti delali zakone sebi v škodo. Vsled tega ga mora biti vsakomur jasno, da morajo delavci najprej strmogla- viti kapitalistične stranke ter na njih mesto postaviti pravo delav- sko, to je socialistično stranko, ki bo sklenila zakon o sedem — in osem — urnem delu in vsa brez- poselnost bo izginila čez noč.

Važnejše vprašanje je, če je tvoja žena, tvoj prijatelj in tvoj sose- d socialist, kakor pa to, če bi bil Lincoln socialist, ako bi živel. Prvo vprašanje je dolžnost, drugo zabavo, prvo je večerja, drugo je "nickel show".

Naprej! naprej!

Sodrugi agitator! — Še nekaj dni in Prvi Maj, naš mednarodni praznik, bo tukaj. Kako ga boš praznoval? Z brezdeljem gotovo ne, ker to bi bilo nepustljivo. Socialisti nikdar ne počivamo — pa bil ali ne bil praznik; počivali bomo takrat ko izdahnemo, prej pa ne, dokler imamo zdravje in trdno prepričanje. Ako se vrši v tvojem mestu prvomajska slavnost in obhod po ulicah, brez dvo- ma boš zraven. To je del prazno- vanja; vsaka delavska demonstra- cija prvega maja je potrebna — morala bi se vprizoriti povsod.

Toda, sodrug agitator, to še ni vse. Prvomajska slavnost nima samo jednega demonstrativnega lica; zlasti za nas jugoslovanske delavce, ki smo raztreseni po vseh milih in nemilih krajih Amerike, ne. Za nas je glavno, da praznuje- mo Prvi Maj v znamenju agitaci- je in propagande za naše časopis- je. To je, kar velja. Res je, da agitatorično delo za "Proletarec" traja 365 dni v letu — letos 366 dni — vendar so časi, ko je treba to delo podvojiti, potrojiti, podo- seteriti. In Prvi Maj je tisti dan, ko je treba to storiti! Ako nimaš prilike prisostvovati manifestacij- skemu shodu v dvorani ali kora- kati pod milim nebo, lahko na- domestiš to slavnost s tem, da greš a "Proletarec" od hiše do hiše od gostilne do gostilne in pridobi- vaš nove naročnike na list. V sve- sti si lahko, da marsikateri izmed novih naročnikov, ki ga pridobiš in kateri danes še nima pojma, za- kaj da praznuje Prvi Maj, bo prihodnje leto korakal v prvo- majske obhodu in sam agitiral za "Proletarec".

"Proletarec" izide za prvi maj v slavnostni obliki kakor se spo- dobi delavskemu listu. Ako še ni- si naročil najmanj 25 iztisov, sto- ri to nemudoma, ker je že skrajni čas. V pondeljek gre slavnostna številka v tisk in takrat morajo biti vse naročbe tukaj, da vemo koliko tiskati. Ne zamudite te pri- like! Vsak agitator, vsak lokalni zastopnik mora imeti cel snop prvomajskega "Proletarea" na raz- pologo in ga razdeliti med delav- ce, ki še niso seznanjeni s socia- lizmom in našo stranko.

Praznuj Prvi Maj, praznuj ga tako, da se boš imel s čim poka- zati!

Vsaka nadaljna beseda je od- več.

SODRUGOM V KANSAS NA ZNANJE.

Vsled sklepa gl. odbora skupne stranke, storjena v sporazumu odbora za volilno kampanjo tretje- ga kansskega kongresionalnega distrikta in tajništva J. S. Z., gre sodrug Jože Zavertnik st., dne 25. aprila na agitatorično pot v Kan- sas, kjer bo govoril v vseh naselbi- nah v tretjem distriktu, kjer žive Slovenci in Jugoslovanski delavci sploh. Vse stroške plača eksekuti- va skupne stranke.

Kdaj in kje se bodo vršili shodi, bo razvidno iz razdeljenih letakov, katere bo razdelil pravočasno zato postavljeni odbor.

Sodrugi Jože Zavertnik pride dne 26. aprila v Girard, od koder bo po navodilu tajnika tozadevne- ga odbora za kampanjo, govoril v naselbinah po začrtanem progr- mu. Sodrugi Flint, ki je tajnik tega odbora, poroča, da bo sodr. Za- vertniku na razpologo avtomobil.

Sodrugi, ki so člani jugoslo- vanskih socialističnih klubov naj- skrbje, da bo v vseh krajih koder se vrše shodi, prišlo na shod kar največje število ljudstva.

Jugoslovanski delavci v tretjem kansaskem distriktu morajo vsi, do zadnjega moža-premogarja, na te shode!

Vsi klubi so dobili posebna na- vodila.

Tajništvo J. S. Z.

Kapitalist ostane kapitalist, Fo- naj bo slovenski ali judovski.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Narocnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription Rates: United States and Canada, 1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS) "PROLETAREC" 1146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

Sodrug Karl Legien v Združenih Državah.

Pred kratkom je došel v Z. Dr. najvišji uradnik strokovnih organizacij vsega sveta, to je nemški sodrug Karl Legien. Prepotoval bo vse države v interesu unij in socializma.

Karl Legien zavzema v Nemčiji tako mesto v gibanju strokovnih organizacij kakor ga zavzema pri nas Samuel Gompers, predsednik Amerikanske delavske federacije (Am. Federation of Labor).

On načeljuje unijski organizaciji, ki šteje najmanj 500.000 članov več kot American Federation of Labor.

Ob enem je on tudi nemški državnozborni poslanec ter tako tudi sodovitelj ogromnega števila (4.250.000) socialističnih volilcev.

Karl Legien je izvrševalni uradnik mednarodnega odbora strokovnih organizacij, kojega člani so voditelji skoro vseh evropskih držav.

Na podlagi stališča, katerega on zavzema v delavskem gibanju lahko sodimo njegovo poznanje razmer in splošno znanje. Ob enem pa na podlagi navadenih dejstev lahko spoznamo važnost njegovega obiska za našo socialistično stranko in za napredek delavstva sploh.

Teh dejstev se socialistična stranka zaveda in bo storila vse, kar je v njenih močeh, da bi priredila čim največ šodov z Karl Legien na programu, kajti gotovo ni nobena oseba bolj opravilna in govorita o strokovnih organizacijah, njih stališču napram politiki in njih politični akciji.

Ker je v interesu naših čitateljev, da navedemo nekoliko podatkov o unijskem gibanju v Nemčiji, ker je Karl Legien že dolgo vrsto let vodilna sila.

Šele leta 1895. moremo zaznamovati znatnejši napredek v strokovnem gibanju nemškega delavstva. Od tega časa naprej pa je to gibanje napredovalo skokoma in danes ima to gibanje v sebi nad 500.000 več kot temu gibanju sorodno gibanje v Združenih Državah.

Department of Labor, New York, priobčuje naslednjo statistiko iz Nemčije.

Table with 2 columns: Leto, Članstvo socialističnih unij. Rows from 1895 to 1911 showing membership numbers.

Unije Amerikanske delavske federacije so l. 1908. izdale za podporo svojim članom \$2.144.395; za posmrtnino so izdale nekako \$1.300.000; in \$593.541 bolniške podpore. Brezposelnim so izdale \$205.254; potovalni stroški so pa znašali \$51.000.

Isto leto so nemške socialistične unije izdale okrog \$10.000.000 (deset milijonov).

L. 1907 so nemške soc. unije potrošile \$3.000.000 za podporo štrajkarjem — L. 1908 so iste organizacije izdale \$2.000.000 za odškodnino v brezposelnosti in dva miliona dol. bolniške podpore. Poleg vseh teh ogromnih izdatkov je za l. 1908 ostalo rezervnega fonda celih deset milijonov dolarjev.

Te številke pač jasno kažejo zdravo in živahno življenje, ki ga žive nemške socialistične strokovne organizacije.

Pri vsem tem pa imajo nemški delavci svojo politično stranko, katera je vlado prisilila, da je storila marsikaj v korist delavstva, kar bi sicer morale unije same storiti.

Iz strahu pred socialisti je nemška vlada ustanovila velikansko zavarovalnico v korist delavcev.

Vsak nemški delavec, ki je po nesreči postal nesposoben za delo, dobro ve, da bo dobival pokojnino za ostale dni svojega živ-

ljenja; da bo dobila njegova žena in otroci odškodnino, ako se smrti ne ponesreči, in da bo dobival bolniško podporo, ako zbolí. Isti nemški delavec tudi ve, da bo dobival penzijo na stara leta, ko ne bo več sposoben za delo.

Nemška država izda vsako leto okrog 150 milijonov dolarjev pokojnine (penzije) onemoglim delavcem.

Poleg te splošne zavarovalnice je socialistična stranka prisilila dosti občin k podpiranju brezposelnih delavcev ter jih tako prisilila, da nosijo del bremena, katerega so prej unije nosile, in katerega sedaj same nosijo ameriške unije.

Vse to se je doseglo potom politične delavnosti. Dočim so angleške in ameriške unije nalagale vedno težja bremena na rame svojih članov, so njihove nemške sestre nalagale vedno težja bremena na državne rame.

To pa nikakor niso vsi uspehi, ki so bili doseženi s pomočjo politične akcije.

Nemške unije n. pr. smejo bojkotirati ter ne poznajo nikakih sodniških prepovedi, na katerih je zgodovina ameriških delavskih bojev izvanredno bogata. Delodajalci ne morejo potom sodišče zahtevati odškodnino za po bojkotu storjeno škodo, kakor se to dogaja v Z. Dr.

V mnogih krajih imajo občinske in državne delavske pisarne. Te pisarne preskrbujejo delo brezposelnim. V slučaju štrajka so te pisarne po zakonu primorane delavce obvestiti o tem.

Strokovne organizacije in socialistična organizacija se bojujeta v Nemčiji z roko v roki. Večinoma so eni in isti možje v obeh organizacijah. Njih orožje je glasovnica in štrajk, ko se gre za izboljšanje delavskih razmer.

O tem ogromnem delu in njegovi uspehih na polju delavskih gospodarskih in političnih organizacij nemškega delavstva, bo govoril sodrug Karl Legien na svojem obisku v Združenih Državah.

Našim čitateljem priporočamo, da naj ne zamude prilike slišati tega sodruga, ako bo govoril v njih naselbini.

Kadar se gre za koristi ubogega delavca, tedaj slovenski kapitalisti zavzamejo enako stališče, kakor kateri drugi, to je, stališče samopašnosti.

Ako bi bila slov. newyorška banka last slovenskih delavcev, bi banka sama ne bila nič bolj v nevarnosti; v nevarnosti bi bil samo Sakserjev privatni žep.

RUSKA GROZODEJSTVA V PERZIJU.

Mednarodni socialistični urad v Bruslju je prejel sledeče pismo: Ko so v Hetipu (Bolgarska) vled nekoga bolgarskega bombnega atentata na mošejo mohamedanci v mestu umorili nekoliko Bolgarov, se je vsa evropska javnost razburjala nad tem. Toda danes ostaja tu javnost povsem mirna, v kolikor prihajajo v poštev dogodki, ki se odigravajo v Tebrisu. V Hetipu je pred grozodejstvom ogorčeno prebivalstvo storilo pregrešek. V Tebrisu pa so Rusi oni, ki so s pomočjo intrig in zavratnosti zagrešili zločin. Pregrešek se lahko odpusti, ta zločin pa se ne more, že zaradi njegove strahote ne. Nekaj Perzijske iz Tebrisa, ki so prišli v Baku, opisujejo dogodke na sledeči način:

Dosedaj so Rusi in Samad kan pogubili 280 oseb. 3000 oseb so ubili v boju in 300 so jih vrgli v ječe. Prebivalci, ki so vsemu temu ušli, ne vedo, če dožive še drugi dan, kajti roparski poglavar Samad kan, ki so ga Rusi imenovali za guvernerja, odreja kar poljubne usmrtitve. Tebris je podobni eni sami veliki ječi. Nihče ne more ubežati in konzulati civilizirane Evrope ne dajejo nikomur zaščite. Ubogi, razoroženi domačini so brez pribežališča in ne najdejo sredstva, da bi se branili proti grozodejstvu Samad kana. Tiste, ki so ubežali vešalam in ječi, večinoma oplenjajo in oropajo njihove posesti. Vsak trenutek morajo biti pripravljeni, da vidijo svoje najbližje sorodnike usmrčene. Ječe so napolnjene z ljudmi, obremenjenimi z verigami, čakajočimi v mukah usodepolne ure, ko bodo žrtvovani evropski civilizaciji. Mnogi izmed njih ne morejo prenesti tega večnega smrtnega strahu ter umirajo na vlažnih tleh in pod bremenom verig v ječi. Tem jetnikom dajejo samo vsak drugi ali tretji dan košček kruha in kozarec vode. Pri tem jim pravijo: "Jejte, da boste mogli hoditi vsaj do vešal!" Vsak dan prihajajo v ječo felahi (telesna straža) Samad kana in pripovedujejo jetnikom grozne epizode pri usmrtitvah njihovih tovarišev. Pri tem ne pozabljajo pristavljati, da bo sedaj tudi na nje (na jetnike) kmalu prišla vrsta, da bodo na sličan način poklani. Mnogo jetnikov je umrlo, ko so čuli te grozne vesti.

Temu trpljenju in tem grozodejstvom se pridružuje sedaj še strašni mraz. Vsega je kakih 1800 oseb že prej pobegnilo iz Tebrisa. Od svojih družin niso dobili nobenih vesti ter jih smatrajo za mrtve.

Delavske razmere pred 334 leti.

Francoski poveljnik Allard pl. Besancon je našel listino, obsega jočo odredbo Filipa II., kralja španskega, iz leta 1578., ki je urejala delavske razmere v rudnikih burdunske grofije na Francoskem. Dokument, katerega vsebino je bil 10. januarja 1579 1. sprejel parlament v Dole, se glasi tako-le: 1. Mi hočemo in zahtevamo, da delajo rudarji 8 ur na dan, in sicer v dveh presledkih s 4 urnim delom. 2. Če se v sled dobre žile delo izvršuje hitreje, morejo nastopiti 4 delavci (eden za drugim) gurno nepretirano delo; kadar konča rudar svoje delo, mora dati svojemu nasledniku v roko orodje, tako da odpade na vsakih 6 ur dela 18 ur počitka. 3. Delavci se plačajo po dogovoru. 4. Mi hočemo in ukazujemo, da se prazniki in nedelje plačajo ravno tako, kakor da bi delavci delali. Pred veliko nočjo, binkoštni in božičem se dela samo pol tedna. Izvzeti so samo hlapei pri sesalkah, da preprečijo poplavo po jama. O dnevih pred štirimi Marijnimi prazniki in dan pred praznikom dvanaest apostelov imajo delavci popoldne prosto. 5. Delavci si lahko vzamejo les za porabo iz bližnjega kraljevskega gozda. 6. Delavci si lahko tam, kjer delajo vzamejo kos zemlje, da si postavijo hišo in urede vrt, ravno tako imajo pravico do občinskih pašnikov. 7. Delavci so vseh davkov in davkov prosti. 8. Delavci imajo svoj lastni trg, na katerem tujcem ni dovoljeno kupovati svoje potrebe. 9. Na trgu, ki se ob desetih dopoldne odpre gostilničarjem, uradnikom in drugim, ni dovoljeno kupovati prej, preden so se delavci preskrbeli z živcem. Tukaj torej imamo 8 celo 6 urni delavnik, plačane praznike in nedelje, poltedensko praznovanje pred velikimi prazniki, določbe glede na plačo, davčno prostost in druge take določbe, potom katerih je delavec lahko prišel do svoje pravice. Kapitalistični gospodarski red, pa je vse te uredbe pregнал, ter si postavil za princip neomejeno izkoriščevanje, meščanske stranke pa so delavstvo obremenile z ogromnimi davki. Korak za korakom si mora delavstvo danes pribojevati to, kar so že pred 334 leti deloma uživali. Toda delavci so svoje vrste preštel, stopajo složno v organizacijo in potom organizacije v boj za stare pravice, in v tem boju ne bodo omagali, kajti krepi jih nada na boljše bodočnost.

"Obljuba dela dolg." Tozadeven dolg kapitalističnih politikov je tolik, da je vsak čas pričakovati "bankrota".

Umazana kapitalistična konkurenca.

Po kakih umazanih sredstvih včasih seže kapitalistična nenasitnost, priča sodba nemškega državnega sodišča o procesu, ki se je vlekla okoli šest let. Leta 1905 je pozval glavni ravnatelj mednarodne družbe za zračne stiskalnice v Berlinu delovodjce neke večje nemške ladjedelnice, naj proti nagradi, 50 mark poskrbi, da njegovi delavci ne bodo hoteli delati z nemškimi zračnimi stiskalnici. Pokorny je v Witelkinove družbe za gradnjo strojev. Delovodja naj bi v ta namen natrosil opikle v stroje imenovane družbi in jih s tem napravil nerabne. Berlinska družba je namreč ravnala ameriške stroje in je hotel s tem nezaljšanim zločinstvom izpodriniti svojo konkurenco. Ali delovodja ni imel kapitalistične vesti, pa je ponudbo odločno odklonil. Stvar pa je prodira v javnost in cela vrsta nemških kapitalističnih družb je javno protestirala proti tej nakani, ki se je celo tem izkoriščevalcem zdela odveč. Ameriško-berlinska družba je tajila in v navidezno opravičenje celo naperila tožbo proti tvrdkam, ki so podpisale protest. Ali ameriškim izkoriščevalcem se prav nič ni mudilo z obravnavo in so jo umetno zavlačevali celih šest let, samo da so lahko govorili svojim naročnikom o neopravičenem očitku. Pred par tedni pa je držav. sodišče kot zadnja inštanca s svojo sodbo ugotovilo, da je mednarodna družba za zračne stiskalnice in električne stroje res škodala na gori omenjeni umazani način izpodriniti nemško tvrdko. Krasna je kapitalistična morala.

Kako je lep vojaški stan.

V Pšemyslu na Češkem je izostal vojak pionirskega polka, Fr. Wyzosanski, čez določen čas. Polkovni poveljnik stotnik Meller je kaznoval vojaka z enoin dvajsetdnevni zaporom v samotni celici. Vojak je moral nastopiti kazen v najhujšem mrazu. Kljub strupenemu mrazu niso za kurili celice. Čez osem dni pa so morali prenesti Wyzosanskega vojaško bolnico, ker sta mu zmazali nogi. Zdravnik je moral reže tako operirati in je odrezal vojaku za enkrat nogo do členka. Najbrž pa doleti tudi drugo nogo ta usoda. Ako pomislimo, kako nedolžen je bil prestopke vojaka, tedaj razumemo, s kako bridkostjo bo prenašal nesrečnik vse svoje življenje trpko usodo pohabljenca. Pripomniti moramo še, da je Wyzosanski do nastopa vojaške službe podpiral svoje revne starše. Kdo bo skrbel zdaj zanj?

Socialistična stranka in ženska volilna pravica.

(Lena M. Lewis.)

"Mi zahtevamo neomejeno in enako volilno pravico za možke in ženske in se zavezujemo voditi boj v tej smeri". S temi besedami je dosegla socialistična stranka rekord v odobravanju volilne pravice za ženske in zastavlja svoje urade, da jo bo dosegla, kakor hitro mogoče. Razven držav: Colorado, Wyoming, Utah, Idaho in Washington, ženske v Z. Dr. sploh nimajo glasu pri državnih in zveznih volitvah.

Ženske nimajo nikake politične moči. Politična moč omogočuje voditi in formirati postavne zadeve človeške družbe in določevati razmerje med človeškimi bitji, bodisi med posamezniki ali med družbo. Brezpravna žena je prepuščena na milost zakonov, katerih ni nikdar postavila. Osebnosti oziraj uplívajo na gotovo moč, da so človekoljubni napram gotovim ženam, toda po naših možeh sprejeti zakoni pa ne preprečujejo, da bi drugi možje ne bili ženskam nenaklonjeni in krivični. Pošten in plemenit mož bo vedno pravičen v svojem ravnanju do žensk, neoziraje se na postavbo. Toda mož, ki ni pravičen in plemenit, bo v svojem ravnanju do žensk ostal vedno v mejah zakonov. V nekaterih državah, kjer so ženske volilno brezpravne, je oče edini lastnik otroka. On da lahko odstrani nerojenega otroka. Samo matere v zakonski zvezi rojenih otrok imajo pravico do svojih potomcev in sicer ako jih oče ne zahteva. V nekaterih državah ženske slišle ne smejo imeti posestva, njena plača spada po zakonu očetu, oziroma soprogu. Zakoni o dovoljevanju starosti so sicer mutasti, a so obenem težka obtožba po možeh sprejetih zakonov. Žene naj se vdeležujejo socialnih zadev v življenju. One sedaj sicer niso osamljene in ločene od ostalega sveta, toda kjer molčijo napram zakonom vladajoče družbe, so zakoni napram njim nepravilni in neopravičeni. Delavca naše postave malo varujejo, a to po njegovi lastni krivdi, še manj pa branijo politično brezpravni razred človeške družbe. Že zdavnaj prej kot se pokazali zaslužnevalni pojavi naših zakonodaj, so ženske trpele velike krivice pod postavami, katere so sprejeli možje. Spolno nasprotstvo odseva iz državnih zakonov in mestnih ordinanc v naših kakor tudi drugih državah, kjer vladajo možje. Izvor teh pojavov sega daleč nazaj v zgodovino človeštva. Najsi so bili vzroki temu ti ali oni, mi vemo, da je to nečedno dejstvo, katerega je treba odpraviti.

Žena je socialno bitje. Prvotno in naravno je ona socialno bitje večje veljave kot pa mož. Po naravi ima mati v svoji primitivnosti skrb in prvi interes za svojega otroka. Primitivni mož je individualist in njegovi interesi so osredotočeni v prvi vrsti na samem sebi. Kakeršnokoli socialno zavest mož je ima, si jo je pridobil potom izkušnji. Ker imajo žene nekoliko prednosti pred možmi zaradi spolnih ozirov, ne bo težko razumeti, zakaj kažejo žene v svojih organizacijah močno socialno zavest. Ko so svoj čas v New Orleansu možje propadli pri volitvah za napeljavo novega vodovoda, so bile žene tisti faktor, ki so dosegle razpis novih volitev ter tudi zmazale. Sedanja mestni vodovod je nekaj spomenik ženske zavesti in zmanjšuje mrljivost ljudi za več sto odstotkov. Žene, matere, vedo koliko stane človeško življenje in tega ne more noben mož dovolj visoko ceniti. Velevažna vprašanja o zdravstvenem stanju ljudstva, o varnosti žensk pri njih delu in o pravicah otrok vzbujajo pozor-

nost vedno večjega števila žen vsako leto. Socialna zavest žene ni nikak produkt domišljije, ampak je velevažno dejstvo.

Poleg vsega tega je še druga, važnejša faza tega vprašanja. Prehod od priprostega rokodelstva k modernim strojem je prisilil delavce, da so sledili temu prihodu v nov sistem proizvodnje in razpečavanja (produkcije in distribucije). Žene so vedno storile svoj delež svetovnega dela in današnji delavski razred obstaja iz mož in žen. V vsakem slučaju, kjer je mož — delavec žrtvovan in izkoriščen, trpi žena — delavka ravno toliko; na drugi strani pa sega njeno gorje še višje: njena gospodarska odvisnost jo sili, da se prodaja. Pred temi groznimi razmerami ženskega življenja se zastor nikdar ne dvigne in človeška družba nima pravega pojma o globokosti te grozne tragedije. Gospodarska zagotovljenost in neodvisnost sta edini rešiteljici žensstva. Bodisi za ženo kot mezno delavko, bodisi kot socialno sobitje moža je politična moč zanjo velevažno orožje v boju za pravičnost in dostojne življenske razmere.

Mož utemeljuje svojo volilno pravico na podlagi naravnih pravic do vlade samega sebe. Vsak dokaz v prilog moške volilne pravice je obenem tudi dokaz za žensko enako volilno pravico. Mož in žena imata več skupnih svojstev kot člena istega človeškega plemena, kakor pa različnost v spolu. Ako se zatorej ženi odreka volilna pravica zaradi njenega spola, to pomeni toliko, da se ji odreka pravico imenovati se človeško bitje. Nasprotno pa je ravno tista razlika, ki eksistira med možem in ženo, najmočnejši argument v prilog ženske volilne pravice. Ako se dovoli volilna pravica ženi, s tem ne bo mož nič prikrajšan v svojih opravičenih pravicah. Ako se dovoli ženi vstop v politično arenó, bo s tem odstranjena možka nadvlada, ki je škod-

ljiva možu samemu, ki rodi tiranstvo in ki omogočuje krivičnost do žene. Pravičnost za ženo, ne pomeni krivice za moža. Naši skupni interesi kot človeška bitja, in naša razlika kot mož in žena, vse to zahteva politično moč in socialne pravice ravno tako za ženo kakor za moža.

Naša želja je storiti konec sedanjemu kapitalističnemu sistemu, a triumf delavskega razreda ne bo nikoli mogoč brez združenih sil mož in žen, ki so zainteresirani v tem velikem boju. Mi ne zahtevamo zrušitve kapitalizma zaradi krivičnega postopanja enega ali drugega posameznega kapitalista, in tudi ne iz sovraštva, katerega bi utegnili imeti do posameznikov v kapitalističnem razredu, ampak zaradi napredka človeštva in že nujna ohranitev družbe sama zahteva, da je treba strmoglaviti sistem privatne lastnine ter na njega mestu postaviti delavski razred kot lastnik vseh za življenje potrebnih stvari. Socialni problemi morejo biti pravilno in uspešno rešeni, le ako bodo delali možje in žene z roko v roki za njih rešitev. Vprašanje, ki se tiče ženske volilne brezpravnosti, in kako priti do ženske volilne pravice, je prvo. Katerih sredstev naj se poslužujemo, da naša žena to doseže? Kakor konstitucija govori, ima kongres in postavodajce posameznih držav pravico odločevati, kdo naj voli in kdo ne. Iz dveh vzrokov bo kapitalistični razred prisiljen prej ali slej dovoliti žensko volilno pravico. Prvi je ta, da bo vladajoči kapitalistični razred iz gospodarskih ozirov dovolil volilno pravico ženam svojega razreda v upanju, da ga bo to vzdržalo še naprej na površju vlade ter mu varovalo gospodarske interese. Rastoča ženska zavest bo prej ali slej tako uplívna, da ne bo mogel niti kongres niti zakonodajce posameznih držav še naprej odkretati volilno pravico ženam.

Neprestana pazljivost in delavnost v prilog polne in neomejene ženske volilne pravice je najboljše jamstvo proti omejeni volilni pravici, katero bo vladajoči kapitalistični razred hotel klicati na pomoč, da ga reši gotove smrti. Naša prva dolžnost je, da ustvarimo tako javno mnenje, ki bo prijazno ženski volilni pravici. Na program naj vedno dela in stremi v tej smeri, tozadevno podrobno delo pa naj vrši stranka potom svojih ženskih odsekov, katerim naj pomaga vse strankno članstvo. Žene iščejo politične moči v brezpravnem razredu samem. Vlada ne pripozna žene kot političnega faktorja v človeški družbi. Vsekar pa imamo volilne brezpravne ženske danes vsaj eno zavetišče, kjer imamo moč posezati v javno življenje, to je, pristojbine plačujoče članstvo socialistične stranke. V tej politični organizaciji imajo ženske svoj glas v določevanju in formiranju programa te politične stranke ki je edina stranka, ki pripozna fundamentalno pravico žene in jo tudi izvaja. Glasovanje za žensko volilno pravico je glasovanje za osvobodjenje ene polovice človeškega rodu. Z glasovnico v rokah je žena — delavka oborožena z enakim orožjem kakor njen brat mezni delavec. Glasovnica v rokah matere omogočuje izboljšanje razmer za njene otroke. Nikakor ni opravičena trditve, da bi žene ne znale prav uporabiti volilne pravice. Ako pripoznamo, da je žena ravno tako dobra učiteljica, ravno tako dobra in uspešna delavka itd. kakor mož, potem moramo priznati, da bo ravno tako dobra volilka. Le z združenimi silami mož in žen bomo dosegli izboljšanje zakonitim putem ter pospešili prihod dneva za preustroj vsega socialnega reda.

Vitežtvo in spolni oziromi preteklosti se morajo umakniti pravičnosti in bratstvu bodočnosti.

ODKRITA SKRIVNOST.

Nekoč na jesen l. 1910 — je izdal iz cerkve iztopivši bivši duhovnik in doktor bogoslovja Fran Loskot spis "Brezženstvo duhovnikov in njegova zgodovina" (Volna Myšlenka, s pošto 20 vin.). V uvodu pripoveduje Loskot roman. Mlad mož plemenitega lica mu ga je pripovedoval tako-le: "Izza časa moje prve mladosti mi je ostalo v glavi par izrednih spominov, katere sem razumel še le pozneje, popolnoma šele pred nedavnim."

Spominjam se, da sem kot majhen deček z materjo obiskal nekoličkoli hišo, kjer je poleti stalno cerkven dostojanstvenik. Bil sem ves navdušen od krasote sobe, v kateri naju je prelat sprejemal. Prelat je bil z nama zelo prijazen; mene je obsipal s pozornostmi. Ko sem nekoč prenehal pregledovati igrače ter se ozrl okrog sebe, sem zapazil, kako se prelat nekam čudno obnaša napram moji materi — tako se mi je zdelo kot otroku. In začel sem prelata točiti z roko; on pa me je vzel na roke, me gladi in tolažil. — drugič smo bili zopet na vrtu v ulti, kjer se je dogodilo nekaj podobnega, tedaj sem se spustil na prelata z lončkom, iz katerega sem ravno izpil kavo.

Čez nekaj časa smo se preselili iz malega mesteca daleč, na drugo stran Češkega, v krasno Pojeserje. In tu sem bil nekoč z materjo v gozdu in oni cerkveni dostojanstvenik je bil tudi tam. Videl sem, kako mati z njim razburjeno govori; prelat ji je dal nekakšne papirje, toda mati jih je raztrgala in vrgla proč. Pri tem si je jokaje pulila lase z glave. Prelat je one papirje zopet pobiral. Od tedaj ga nisem več videl.

Kmalu nato je moja mati umrla.

Ostal sem sam z očetom in dvema bratoma. Tudi ta dva sta umrla. Pa še se spominjam, kako mi je oče nekoč držal glavo pod vodo v ribniku; toda zasliali so se nekakšni glasovi, in jaz sem bil rešen. To je bilo zame dolgo skrivnost. Sedaj pač razumem blazno bolečino očeta, ki ga je gnala do teh dejanj. Tudi se je obesil prijatelju mojega očeta in njegova smrt je bila v zvezi s smrtjo mojih bratov.

Pretekla so leta . . .

Pred nekaj časa sem potreboval krstni list. — Stari župnik me povpraša po imenu, katero sem mu povedal.

Stresel se je, poblebel, za nekaj časa je bil kot hrom. Nato stopi k pisalni mizi, poišče nekaj v predalu in mi prinese pismo — moje matere. Moral bi mi ga bil dati že danj.

Prosil me je jokaje, naj mu oprostim.

Bral sem materino pismo z ne-

izmerno ganjenostjo. Sporočala mi je, kar mi je tudi župnik potrdil, da je bil moj oče oni cerkveni dostojanstvenik. Ker pa ni mogel spolniti, kar ji je obljuboval in ni mogla preživeti razočaranja, se je zastrupila. Toda predno je umrla, je napisala teh par vrstic. V mrtvaškem listu stoji zapisano, da je umrla vsled otrpnenja pljuč. Tudi to mahinacijo mi je župnik pojasnil.

Oče je vedel za razmerje matere in cerkvenega dostojanstvenika ter je zato spremenil bivališče. Toda tudi na Pojeserje je prelat hodil. Ubogi človek, ta moj oče — rednik.

Letos pred svojo smrtjo mi je oče vse povedal, tudi kako sta umrla moja brata in kdo mi je pri tem pomagal.

Sedaj so vsi udeleženci tragedije, o katerih sem pravil, mrtvi; že davno je umrl oni cerkveni dostojanstvenik — moj oče, pred nedavnim župnik, ki je posredoval njegove stike z mojo materjo in letos nazadnje oni nesrečnež, katerega je pripravil ob življensko srečo prelat, kateremu se je priljubilo zelo lepo lice moje matere. Glede lepote ji baje ni bilo na daleč okrog nobene podobne.

Po njegovi smrti mi ni treba več molčati.

Mladi mož je dokončal, se zjokal in odšel."

Dr. Loskot, bivši katoliški duhovnik, se je zamislil. Poznal je namreč onega cerkvenega dostojanstvenika in spoznal sedaj njegovega sina. Zamislil se je torej nad cerkveno prepovedjo, ki zahteva duhovnikom ženitev, namočil pero in napisal spisek proti tej nenravnosti. Zastonj.

Res, da je celibat proti naravi, če se ga kdo drži; in vse, kar je proti naravi, je greh, res je tudi, da je pa celibat še večji greh, če se ga ne drži, ker postaja vir zločinov, na kakršnih zgodovina ni revna.

Začetkom tega leta je bila pa odgrnjena skrivnost v romanu, ki ga je čitatelj zgoraj bral. Dne 1. prosinca 1911 je dobilo okrajno glavarstvo v Mladi Boleslavi sledečo vlogo:

Jaz Peter F. P. Hašlar, delavec v Debři, javljam, da izstopam iz rimsko katoliške cerkve ter ostajam brez veroizpovedovanja. Rojen sem 29. rožnika 1876 v Hrastju pri Hrudimu. Spadam v občino Bradice (okraj Mnihovu Gradišče.) Moja mati se je imenovala po rodbini Celestina Havlova, pravi moj oče Jožef J. Hais, škof. Mati se je omožila z Vaclavom Hašlarom, ker je pa imela razmerje z Jožefom J. Haisom, je mož od matere odšel in mati se je podala k Jožefu J. Haisu, ki jo je vzdrževal. Čez nekaj časa sem bil rojen jaz, in moj pravi oče je bil Jožef J. Hais, tedaj škof v Kraljevem

Gradcu. Upam, da e. kr. okrajno glavarstvo vzame moje naznanilo na znanje in mi ugodno — s spoštovanjem Peter Francišek Pavel Hašlar v Debři, 1. jan. 1911."

Kdo bi mogel slutiti, kaj so vse pretrpele osebe, ki nastopajo v tem romanu? Pripuščamo o škofu Haisu, da ga je vsaj vest pekla. Tudi predstavimo si vse živo pekel v Hašlarovem zakonu, ko se je njegova žena čez leta vrnila iz kofove rezidence. Ona se je zastrupila in on bi bil škofovega otroka najraje utopil. Kdo ve, kakšni črni zločini se skrivajo za pombo o smrti obeh bratov! Preostala je sedaj edina priča črne kronike, Peter, delavec v Debři, in ta je zapustil cerkveno družbo, ki mu je tako postlala na zemlji. On, je kot deček letal v škofiji, palači svojega očeta, je sedaj ubogi delavec. Ostala mu je le tema v duši in kletev v ustih.

Tako poraja cerkev svoje sovražnike, a ona jih išče v napredku in prevratnih naukih. Da, so na svetu prevratni nauki, pa ne takšni, proti kakršnim pridigujejo duhovniki, temveč takšni, kakršne nosi v prsih Peter Hašlar.

Otrok prevratnih naukov je tudi slikar Fran Kupka. V življenjepisu, katerega je pravil pisatelj J. J. Macharju — priznava Kupka, da je duhovnikov otrok. Ko je bil deček, so ga tuji ljudje s tem tudi zmerjali. Bil je sin meniha iz Strahovskega samostana v Pragi. — Samo da je Kupka kot izobražene in slikar svoje mnenje o cerkvi znal temeljiteje izraziti, kot Hašlar. Otroci duhovniškega celibata so priče — proti cerkvi.

Iz. naselbin.

Roundup, Mont. — Dolžnost me veže, da napišem par vrst o sedanjem položaju v Roundup-u in okolici. Dela se sicer nekoliko, a nikomur ne svetujem, da bi sem hodil za delom, ker se delo težko dobi, šestokrat pa sploh ne. Nadalje naznanjam, da so vse narodnosti politično organizirane, samo Slovani ne. Upam pa, da v kratkem pride čas tudi za nas, da homo imeli svoj klub ter tako tudi politično delovali za prosep delavcev ter se ob enem izobraževali.

Zelo nas je vzradostila zmag, ko je bil 1. aprila izvoljen mestnim aldermanom Slovan in socialist Filip Dražič, kateremu kliče Slovenci "Pozdravljen" in mu želimo kar največ uspeha v njegovi težki službi!

S socialističnim pozdravom!
Martin Mezmaršič.

Cleveland, 16. aprila t. l.
Slov. soc. klub je na svoji zadnji seji sklenil več važnih stvari zaradi praznovanja Prvega Maja. Ta slavnost, pri kateri bodo sodelovale vse tukajšnje angleške in tujevovoreče soc. organizacije, bo prekašala vse prejšnje. Med drugimi točkami na programu je tudi "Vstajenje Proletariata", živa slika, katero priredi naš klub.

Nadalje se je sklenilo, da slov. socialistične organizacije tvorijo poseben oddelek pri korakanju. Zberemo se ob 5. uri popoldne na "Public Square" pri postajališču St. Clair Ave. kare. Toliko na znanje članom slov. soc. klubov v Cleveland in Collinwood.

Vabijo se tudi drugi slov. delavci, kateri še niso člani naših organizacij, da se nam pridružijo in tako pokažejo, da se zavajajo svojega delavskega razreda.

Prvi Majnik je delavski praznik! Pridružimo se miljonom naših tovarišev celega sveta v manifestaciji za naše pravice! Pokažimo svetu, da je blizo dan socialne revolucije!

M. Petrovič.

Ljudje nasprotujejo socializmu ali iz nevednosti ali pa iz osebnega koristolovstva, drugega vzroka ni!

Naznanilo.

Čitateljem in prijateljem Proletarca po vzhodnih državah naznanjamo, da jih v kratkem obišče sodrug in nas zastopnik **FRANK PODOBJO**, ki je pooblaščen pobirati naročnino, sprejemati oglase, prodajati knjige i. t. d. Rojakom ga kar najtopleje priporočamo. Najprvo obišče naselbine v Pennsylvaniji. Uprava "Proletarca".

Stranka

ZA WAUKEGAN, ILL.

Vsem članom kluba štef. 45. Waukegan, Ill. in North Chicago naznanjam, da se vršijo redne mesečne seje od sedaj naprej v John Stražiserjevi dvorani na 611 Market St. Obenem vas opozarjam, da se gotovo udeležite prihodnje seje 28. t. m. ob 2. uri popoldne.

S socialističnim pozdravom.
Jos. Petrovič, tajnik.

POPRAVEK.

V zadnji številki Proletarca se je v trimesečnem računu zveze urinila neljuba pomota v letnici, stalo je 1911, mesto 1912.

ZA MILWAUKEE, WIS.

Jugoslav. Soc. Udruženje štef. 9. priredi 5. maja veliko Majsko zabavo v "Harmonie Hall-i" (1 st Ave in Mineral St.) Vstopnice v predprodaji 10 c. pri blagajni 25 c. Začetek ob dveh popoldne. Na programu je: ples, šaljiva pošta in uprizoritev lepe predstave iz delavskega življenja: "Grobovi še progovoriti". Govoril bo sodrug E. T. Melms.
Soc. poz. — N. Hinich.

VSEM TAJNIKOM IN ČLANOM JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE NA ZNANJE!

Vse tajnike klubov Jugoslovanske socialist. zveze, kakor vse posameznike, ki imajo opravka z glavnim tajnikom Zveze se obvešča, da se je urad Zveze preselil iz 1830 So. Centre Ave., na 111 N. Market St., kjer se nahajajo novi prostori skupne stranke. — Vsled tega naj se v bodoče (od 1. aprila naprej) vse Zvezi spadajoča pisma in pošiljkatve pošiljajo na ta- le naslov:

SOUTH SLAVIC SECTION, Socialist Party, 111 N. Market St. Chicago, Ill.
Vpoštevajte to, da ne bo nepotrebnih reklamacij.
Fr. Petrič, tajnik Zveze.

ZASTOPNIKI "PROLETARCA"

Sodruge v tistih naselbinah, kjer še nimajo stalnih zastopnikov, prosimo, da se zglijajo za zastopništvo. Prijavijo naj se kar potom dopisnice na upravništvo "Proletarca", na kar jim pošljemo vse potrebno.

Cleveland, O. in okolica:
A. Gradisher, 1158 E. 61 St. Greensburg, Pa.:
Frank Matko, Keystone Hotel.

Za La Salle, Ill:
John Rogelj, 1216 3rd Street.

Za Springfield, Ill.:
Frank Bregar,

Za Superior, Wyo.:
Lukas Grosser, Box 341.

Potovalni zastopnik za Pennsylvanijo, W. Virginijo, New York in sploh za celi East: Frank Podboj.

* **Alkohol in polomstvo.** V Genevi je napravil italijanski učenjak Ferrari poskuse, ki jasno osvetljujejo resničnost trditve, kako škodljivo vpliva vživanje alkohola na človeški organizem. Učenjak je dalje časa dajal uživati morskim prešičkom alkohol. Več prešičkov je zbolelo za hudi mi krči, podobnim epileptičnim napadom. Pozneje je prešičke umoril. Kakor drugi raziskovalci je našel tudi Ferrari dalekosežne spremembe v živčnih celicah, krvnih stanicah in v možganih ter v hrbtnem mozgu. Ferrarjeve živalice so izkotle mlade in tudi mladiči so imeli bolne pojave in zlasti krče, podobne božjastnim napadom. Ferrari je umoril mlade morske prešičke in preiskoval njih živčevje. In videl je, da se je tudi živčevje spremenilo; opazil je v njem bolne pojave. Ferrarjeva raziskavanja se popolnoma vjemajo z vsakdanjimi izkušnjami zdravnikov. Tako je pokazala statistika švicarskega zavoda za epileptične v Curihu, da so bili povprečno v desetih letih tretjina vseh na novo sprejetih bolnikov otroci staršev, ki so mnogo pili. Z znanstvenimi poizkusi je popolnoma jasno dognano, da alkohol vpliva na vsa živa bitja, ljudi in živali in rastline, škodljivo in provzroča razne bolezni poleg tega, da organizem občutno slabi proti drugim boleznim in jim bolnik preje podleže.

Vabilo k veliki dramatični predstavi

ROKOVNJACI

narodna igra s petjem v petih dejanjih, ki jo uprizori

SLOV. MLAD. SAM. PODP. DR. DANICA

V NEDELJO, 28. APRILA 1912
v Narodni Dvorani, 18. St. in Centre Av.

Vstopnina - sedeži: 75 - 50 - 35c; za otroke 20c

To bo največja igra, kar se jih je do sedaj igralo v Chicagi. Nastopilo bode okrog 40 oseb. Med posameznimi dejanji bo gamba in petje. Naj ne bo Slovencev v Chicagi, ki bi zamudil to lepo igro

Po igri bo prosta zabava in ples.

Socialisti na braniku ljudskih koristi.

New Castle, Pa. — Socialistični mayor Walter Tyler je izrekel svoj "veto" nad sklepom občinskega sveta, ki dovoljuje tukajšnji železniški družbi uporabo ulice za celih 40 let. Socialistični župan in manjšina v občinskem svetu zahtevata, da se to vprašanje da miščanom na splošno glasovanje. Kapitalistična večina se pa temu upira; zato mayorju ni preostalo drugega kot poslušati se zadnjega sredstva v obrambo ljudskih koristi, to je mayorski "veto".

Ta sklep občinskega sveta je sedaj neveljaven toliko časa, da bo prišel na splošno glasovanje. Mayorski veto občinski svet lahko zavrne, ako zato glasuje dovolj glasov; a socialisti tvorijo tako močno manjšino, da je republikansko-demokratska večina brez moči v tem slučaju.

STE ŽE SLIŠALI KAJ O ZADRUŽNI TRGOVINI ALI KONSUMIH.

Podjetja vseh vrst vstanovljene na podlagi združnosti, so podjetja bodočnosti; samo leta imajo zasigurno svojo bodočnost poleg drugih koristnih družabnih naprav, ki služijo v občo korist človeštvu.

Kdor se želi poučiti natančneje o združniških podjetjih, — kar je treba znati vsakemu, ki se šteje naobraženim naj nemudoma naroči knjigo

"ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM"

ki jo je založila slov. sekcija J. S. Z.

CENA KNJIZICI JE 15c ENA S POŠTNINO in se jo naroči pri upravništvu Proletarca, 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Trgovci knjig dobe popust.

ZA MILWAUKEE, WIS.

WM. BLOEDORN priporočla Slovence
HARMONIE HALL-O
Vogal 1st Ave. in Mineral Street.

Vse oči obrnjene na Milwaukee. Ako se zanimete za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitni časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

Trgovina z železino:

Orodje vsake vrste -- Peči -- Kuhinjska oprava -- Barve -- Čopiči -- Lopate i. t. d.

Telefon: Blue 8083

A. T. TRENTLAGE & SON

389-91 Grove St. Milwaukee, Wis.

Še danes naročite en iztis slavnega romana

"JUNGLE"

kjer so popisane delavske razmere čičaških klavnice. Cena znižana na dolar s poštino vred. Upravništvo Proletarca.

Kdorkoli

bo poslal na Cunard Steamship Co. Ltd. 21—24 State Street, New York, ali cor Dearborn & Randolph Str., Chicago; ali Metropolitan Bldg., Minneapolis, Minn., znamko za en cent, bo dobil knjižico važnih informacij za potnike, kakor tudi slike glavnih krajev na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem ter Avstriji sploh.

FOTOGRAF

L. HAGENDORFF

ima znižane cene za POROČNE in BIRMANSE slike.

173 Reed St. MILWAUKEE, - - - WIS.

Ako hočete res dobro in po meri narejeno OBLIKO ebrnite se na rojaka:

Kirchgesler & Ermenc

ki tudi popravljata, čistita, peglata in barvata obleke. Vsako delo jamčeno.

Slovenci in Hrvatje, podpirajte domače podjetje.

291 Grove St., Milwaukee, Wis.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ,
198 1st Ave., Milwaukee, Wis.
Izborna pijača, izvrstna postrežba.
Vsakdo uljudno sprejet.

Milwaukee, Wis.
Sodrug **LOUIS BERGANT**
257 — 1st Avenue
priporočla Slovencev in Hrvatov svojo dobro založeni SALOON.

Milwaukee — Wisconsin
Borchardt Bros.
Krojačnica, zaloga oblek in druge moške oprave.
347—349 GROVE STREET.

Kadar pridete na 1st Avenue, ne pozabite obiskati saloon **IG. KUŠLJANA**
229—1st Ave.
MILWAUKEE, WIS.

Majniška izdaja.

Da tudi mi slovenski socialisti dostojno počastimo mednarodni delavski praznik ter tako pokažemo svojo solidarnost z milijoni zavrednega proletariata po vsem svetu, si šteje uredništvo v dolžnost izdati "Proletarca" v slavnostni obliki, kakor običajno, in sicer na osmih straneh.

Slavnostna številka izide 30. aprila.

Uredništvo sploh jamči, da bo prvomajska slavnostna številka "Proletarca" nudila najbogatejši material za propagando razredne zavesti in socializma in najprimernejše čtivo za izobrazbo slovenskega delavca v Ameriki. Vsebovala bo tudi raznovrstne današnji družabni red karakterizirajoče slike.

Uredništvo in upravništvo se je zavezalo, da izvrši svoj del naloge kar bo največ mogoče — drugi del naloge morate pa izvršiti vi, sodrugi. Na delo takoj, vsi! Ne zamudite niti minute! Majška številka mora v roke slehernemu slovenskemu delavcu v Ameriki. Na delo agitatorji, zastopniki! Na delo socialistični klubi in napredna društva! Od vas pričakujemo najboljših uspehov. Ta številka mora iziti najmanj v

10,000 iztish.

Ne čakajte z naročbami da zadnjega. Do 27. aprila morajo biti že vsa naročila v upravništvu. Naročite takoj! V vsako večjo naselbino mora najmanj 1000 iz-tisov.

Cene so sledeče:

10 iztisov 45c; 25 iztisov \$1.; 50 iztisov \$1.85; 75 iztisov \$2.50; 100 iztisov \$3.25; 200 iztisov \$5.50; 300 iztisov \$8.00; 400 iztisov \$10.00; 500 iztisov \$11.50; 1000 iztisov \$19.00.

Izpolnite ta kupon ter pošljite nam!

UPRAVNIŠTVU "PROLETARCA", 2146 Blue Isl. Ave., CHICAGO, ILL.
Sodrug:—Pošiljam \$ . . . . . za . . . . . iztisov
Majske številke "Proletarca".
Ime . . . . .
Naslov . . . . .

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali že veste kje je dobiti najboljšo mes po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.
Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo. Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnikovem poslojpu.
MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno

16. januarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 489, Frontenac, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JULIJ BOGNAR, Box 6, Breezy Hill, Mulberry, Kans.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovoljno pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatelj pa gl. blagajniku.

IMENIK IN NASLOVNIK URADNIKOVA KRAJEVNIH DRUŠTEV A. S. B. P. D.

Štev. 1. v Frontenac, Kans.
Preds. Anton Kotzman. Računovodja Joseph Pily, Frontenac, Box 134, Kans. Blag.: Robert Gruber.

Štev. 2. v Chicopee, Kans.
Preds. Louis Ajdič, b. 131, Chicopee, Kans. Računovodja: Anton Schuler, b. 209, Chicopee, Kans. Blagajnik: Andrej Polovich, Chicopee, Kans.

Štev. 3. v Nelson, Kans.
Preds. Jacob Kuplen, R. 8, Pittsburg, Kans. Računovodja: John Kuplen, b. 115, Yale, Kans. Blag.: Anton Žagar, R. 8, Pittsburg, Kans.

Štev. 4. v Mineral, Kans.
Preds. John Goršek, b. 469, Stone City, Kans. Računovodja: Louis Kovach, b. 305 W. Mineral, Kans. Blag.: Frank Speiser, b. 136, Mineral, Kansas.

Štev. 5. v Weir, Kans.
Preds. Franc Perne, R. 8, Weir, Kans. Računovodja: John Govekar, R. 8, Weir, Kans. Blag.: Peter Kukovič, R. 8, Weir, Kans.

Štev. 6. v Yale, Kans.
Preds. John Sajovic, Yale, Box 73, Kans.; Računovodja John Royht, Yale, Box 117, Kans.; Blagajnik Frank Setina, Yale, Box 127, Kans.

Štev. 7. v Coranville, Kans.
Preds. John Koron, R. 8, Pittsburg, Kans. Računovodja: Joseph Miklauc, b. 64, Yale, Kans. Blag.: Mike Raner (stanuje?)

Štev. 8. v Fleming, Kans.
Preds. Fr. Krabanja, R. 2, Pittsburg, Kans. Računovodja: Anton Potočan, R. 2, Cherokee, Kans. Blag.: Josef Rahak, R. 2, Cherokee, Kans.

Štev. 9. v Radley, Kans.
Preds. John Dolane, b. 41, Radley, Pittsburg, Kans. Računovodja: Anton Komar, b. 92, Radley, Pittsburg, Kans. Blag.: Frank Tome, Dunkirk R. 1, Pittsburg, Kans.

Štev. 10. v Jenny Lind, Ark.
Preds. Frank Stucin, b. 226, Jenny Lind, Ark. Računovodja: John Eržen, b. 47, Jenny Lind, Ark. Blag.: Leo Kolenc, b. 248, Jenny Lind, Ark.

Štev. 11. v Breezy Hill, Kans.
Preds. Fr. Kozole, Breezy Hill Sta., Mulberry, Kans. Računovodja: Rochus Godina, R. 2, Mulberry, Kans. Blag.: John Zordani, Breezy Hill Sta., Mulberry Kans.

Štev. 12. v Cherokee, Kans.
Preds. Tom. Celik, b. 21, Cherokee, Kans. Računovodja: John Bernich, R. 2, b. 97, Cherokee, Kans. Blag.: Josef Zupan, b. 241, Cherokee, Kans.

Štev. 13. v Adamson, Okla.
Preds. Ant. Križnik, Adamson, Okla. Računovodja: Rudolf Jeglič, b. 244, Adamson, Okla. Blag.: Anton Kristan, Adamson, Okla.

Štev. 14. v Maynard, O.
Preds. Ant. Skoberne, b. 36, Maynard, O. Računovodja: Leo Bregar, b. 46, Maynard, O. Blag.: Josef Mihenc, b. 22, Maynard, Ohio.

Štev. 15. v Pittsburg, Kans.
Preds. John Bettega, Pittsburg, Kans. Računovodja: Ant. Dellasega, b. 483, Frontenac, Kans. Blag.: Givani Valentini, (stanuje?)

Štev. 16. v Franklin, Kans.
Preds. John Žager, box 3, Franklin, Kans. Računovodja: Vinc. Egoršek, R. 8, b. 86, Girard, Kans. Blag.: Ant. Košir (stanuje?)

Štev. 17. v Carney, Iowa.
Preds. Vinc. Pernat, R. 4, E. Des Moines, Ia. Računovodja: Frank Galantini, 3920-8 Highland Park Sta., Des Moines, Iowa. Blag.: Louis Blasnik: Carney, Iowa.

Štev. 18. v Winter Quarters, Utah.
Preds. John Reven (stanuje?) Računovodja: Roman Schumer, b. 45, Winter Quarters, Utah. Blag.: John Zumer (stanuje?)

Štev. 19. v Black Diamond, Wash.
Preds. Fr. Kucher, b. 606, Black Diamond, Wash. Računovodja: Jack Schaller, b. 274, Black Diamond, Wash. Blag.: Anton Krawagna, b. 240, Black Diamond, Wash.

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gorkij.

(Dalje.)

— Nisem se ozrl . . . dasi sem čutil . . . pojml možnost . . . slišal udarec . . . tako težak . . . silen . . . Šel sem svojo pot . . . mirno, kakor da bi bil žabo pohodil z nogo. Ko sem bil že na delu, so zakričali ljudje — Isaja so ubili! Nisem verjel . . . Ampak roka mi je kar chromela . . . težko sem jo obvladal . . . ni me bolela, ampak kakor da bi se bila skrčila . . .
Poškili je na roko in dejal:
— Vse svoje žive dni ne operem tega madeža . . .

— Da je le sree čisto . . . moj ljubček! — je tiho dejala mati.
— Nič si ne očitam . . . ne! — je trdo dejal Malorus. — Ampak zoprno mi je vse to! Tako blato v notranjosti . . . v prsih ta nesnaga! Čisto po nepotrebnem.
— Kaj pa misliš sedaj? — ga je oprezno vprašal Pavel.
— Kaj? — se je zamislil Malorus in sklonil glavo; vzravnavši jo, in smeje dejal:
— Ali naj rečem, da sem ga udaril . . . ne bojim se tega. Ampak sram me je, da bi to pravil . . . Stegnil je roke, vstal in ponovil:
— Ne morem. Sram . . .
— Slabo te razumem! — je dejal Pavel in zmajal z rameni.
— Nisi ga ubil, in če bi ga bil . . .
— Brat moj, vsekako je bil človek . . . veš, da ga bijejo, pa mu ne priskočiš . . . ali ni to ostudna strahopetnost . . .
Pavel je trdo dejal:
— Vsega te ne razumem . . . Pomisljal je nekaj časa in dostavil:
— To se pravi, razumem že, a čutiti — ne morem.
Piščal je zatrobila. Malorus je sklonil glavo na stran, poslušal krepko tulenje in dejal:
— Danes ne pojdem na delo . . .
— Jas tudi ne . . . — se je odzval Pavel.
— Kopat se pojdem! — je smeje nadaljeval Malorus, se molče napravil in urno odšel.
Mati ga je spremila s sočutnim pogledom in dejala sinu:
— Reci, kar hočeš. Paša . . . Vem, da je greh ubijati . . . a nikogar ne smatram za kriveca . . . Žal mi je bilo za Isaja. Tak droban žebliček . . . pogledala sem ga in se domislila, kako je grozil, da te obsesijo . . . in prav nič zlobe nisem čutila, nič radosti, da je umrl . . . a žal mi je bilo . . . Sedaj pa mi niti žal ni.
Umolknila je, pomislila; potem pa se je začudeno zasmejala in pripomnila:
— Jezus Kristus . . . slišiš Paša, kaj govorim? . . .

Pavel jo ni čul. Počasi kočkajoč s pobešeno glavo gorindol po sobi je rekel premišljeno in jezno:
— Andrej ne bo kmalu odpustil sam sebi, ako si bo sploh kedaj odpustil. Mati, to je življenje. Zdej lahko vidite v kakšnih razmerah živijo ljudje drug proti drugemu. Nočete, pa morate udariti! Koga udariti? Tako brezmočno bitje. On je večja podrtina kot vi, ker je neumen. Poličaji, orožniki, vojaki, volhuni — vsi so naši sovražniki, pa so taki ljudje kot mi. Njim pijejo kri kot nam; bolj so zaničevani kot navadna človeška bitja, kot mi. Ali en del ljudstva so nahujskali proti drugemu. Osepi so jih s spošlovanjem do dostojanstva, zvezali jih na rokah in nogah, stisnili jih in izvežbali njih kri, da rabijo nekateri kot gorjače proti drugim. Spremenili so može v orožje, v palice in kamenje, kar po tem imenujejo civilizirano vlado.
Šel je k materi in ji dejal mirno:
— Mati, to je zločin! Strašno hudo delstvo — umor milionov ljudi, umor milionov duš! Vi me razumete — oni umorijo dušo! Ali vidite razloček med njimi in nami. Vbil je človeka, ne da bi hotel. Čuti se osramočenega, on čuti vest. In to je glavno! Ali oni umorijo tisoče — mirno, ne da bi jim vest delala očitke in se jim treslo srce. Oni morijo z veseljem in za-

dovoljstvom. In zakaj? Oni zadužijo vsakega do smrti, da lastujejo hiše, pohištvo, srebro, zlato, ničvreden papir — in vso ceneno zmes, ki jim daje moč, da vladajo ljudstvo. Pomislite, da ne vršijo tega radi sebe, radi svoje osebe — da se ne poslužujejo umorov in ne uničujejo duš radi sebe, temveč radi lastnine.

Nagnil se je preko nje in stiskajoč njeno roko, je dejal:
— Ako bi vi občutili vso nesrečo, korupcijo in pokvarjenost, tedaj bi razumeli našo resnico; poznali bi kako velika in veličanstvena je!

Mati je vstala, želeča, da bi se njeno srce pogreznilo v sinovo, da bi se oba združila v gorečo in plameče bakiho.
— Paša, čakaj! — je jecljala in lovila sapo. — Sem človeško bitje. Občutim. Čakaj no.
V tem se je začel močan ropot v veži. Oba sta pogledala drug drugega.

— Ali prihaja policija po Andreja? — je zašepetal Pavel.
— Nič ne vem — nič! — je mati šepetala. — Ah, Bog!
Vrata so se odprla počasi in Ribin je stopil v sobo s teškim korakom in pripognem.
— Tukaj sem, — smehljaje in vzravnavajoč svojo glavo.
Na sebi je imel kratak površni jopič, namazan s smolo, izza pasu je gledalo dvoje tem nih rokavic in na glavo je imel kosmato kučmo.

— Ali se počutite dobro? Pavel, ali so vas ipustili iz ječe? Kako se počutite Nilova?
— Zakaj vi? Vesel sem, da te vidim.

Počasi odlagajoč vrhno obleko je Ribin rekel:
— Da, spremenil sem se v muzika. Ti pa postajaš gospod. Vidiš, obračam se na drugo not.
Poravnajoč svojo ohlapno srajco, je hodil po sobi, jo opazoval, potem pa dejal:
— Opaziš lahko, da se lastnina ni povečala, ali obagetele bodete na knjigah. Tako! Najkrasnejša lastnina so knjige. To je res. Povej mi, kako je z vami?

— Napredujemo, — je odgovoril Pavel.
— Da, — je rekel Ribin in deklariral kitico seljaške pesmi.
— Ali hočeš čaja? — je vprašala mati.
— Da, hočem čaja, pa požirek vodke; pa dali mi bode te tudi za jesti. Ne bom odklonil, sploh sem vesel, da vas vidim.

— Kako občuje svet s teboj, Mihajl Ivanič? — je vprašal Pavel in se vsedel njemu nasproti.
— Tako, tako. Dobro. Naselil sem se v Edilgejevu. Ali si že čul o Edilgejevu? To je fino selo. Vsako leto ima dva semnja in šteje preko dva tisoč prebivalcev. Ljudje so slaha sodrga. Tu ni zemljišč. Vse je razdeljeno v parcele in v najemu. Slaba zemljinja!
(Dalje prih.)

Ali imate lastnino.

Vsako ima nekal lastnino. Oni ki se ne brigajo za njo je navadno zgubijo. Najbolja lastnina vsakogar pa je zdravje. Ako ga ne zanemarjate in brzo pripomorete slučajnim nedostatom, imate pred seboj prilično dolgo in udobno življenje. Prvi znak nedostata je navadno delna ali popolna izguba teka, moči in energije, glavobol, slab okus v ustih, pokrit jezik, zabasanos. — V teh slučajih rabite takoj Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, ki vam bo izčistilo celi prebavni sestav, ojačilo ga in spodbudilo k rednemu delovanju. Ono je zelo dobro za želodec, jetra in drob, za revmatične in neuralgične bolezni, kakor tudi za koliko in uje-

danje črevesih. Pripravilo vam bo zdrav tek in okrepiło telo.
V lekarnah — Jos. Triner 1333 — 1339 S. Ashland Ave. Chicago, Illinois.

Feeling "Fit" Every Day

Napadi influence, kašlja ali bolečin v zlezah vsled velikega dela izginejo, če bode to imeli vedno

Dr. Richterjev PAIN-EXPELLER

v svoji hiši in če ga bode te rabili po predpisih. 25c. in 50c. steklenice v lekarnah. Čuvajte se ponaredb.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl St., New York, N. Y.
Dr. Richterjevo Congo Pilule ojačajo. (25c. ali 50c.)

Prehlajenja se lahko iznebite in bolečine v vratu ter v prsih minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s "Pain Expeller", kakor je popisano v knjižici, v kateri je zavita steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s sidrom na kartonu in na steklenici.

Slovenci, obiskujte

'PARIS' RESTAVRACIJO

1914 Blue Island Ave., Chicago.

Lastnik: Tom. Grianias.

Postrežba točna. — Jedila dobra. — Cene primerno nizke. — Odprto ponoči in podnevu.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA

v Clevelandu, Ohio

J. SVETE po domače pri ZALARJU

6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in šaganje prve vrste. Smolke prve kvalitete na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

Importiran starokrajski

tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Iu portirane cigare in cigarete. Vs pristno in po zmernih cenah

VAC. KROUPA,

1245 W. 18th St., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uradije od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

VSA TISKARSKA DELA

izvršuje točno v vseh jezikih

Jugoslovanska zadržna

Tiskarna

naslov: CO-OPERATIVE PRINTERY

1830 So Centre ave. Chicago, Ill.

Tiskovine za društva, pismen papir, kuverte, vstopnice, programi, pozivi, letaki, potrdila, pravila, članske knjižice, vizitnice itd., se izvršujejo hitro in solidno.

Pri vnanjih naročilih naj se vedno navede kakovost tiskovin, da vemo poročati ceno. Uprajajte vedno preje za cene predno naročate drugje. Naše cene so zmerne.

ZA CLEVELAND IN OKOLICO je zastopnik Proletarca A. Gradišher, 1158 E. 61. Str. Pooblaščen je pobirati naročnino, kolektati oglase in urediti sploh vse posle tičoče se Proletarca.

Vse konzularne in notarske zadeve (civilne in vojaške) prevzema v hitro in uspešno izvršitev Ivan Kaker, 220½ Grove St., MILWAUKEE, WIS.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.

St. sobe 1009

133 E WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljka in druge raznovrstne pijače ter unijk. smodke. Potniki dobre šodne preveščice za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovcem in drugim Slovcem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

Potisekov

SALOON

1237-1st St., La Salle, Ill

Toči vas, gostilni podrejene pijače in priporoča rojakom za običen obisk.

PRVA SLOVENSKA

Vinarna in Gostilna

v Kaliforniji,

kjer se toči dobra vina in importirano pilsensko pivo. Prodaja vina na galone in na drobno.

Ant. Schnabl,

cor. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill.

Dobra domača kuhinja.

Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN"

KAVARNA - RESTAURACIJA

IN POOL TABLE

M. Poldrugáč

1816 So. Centre Ave.

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH

Varicocele Hydrocele

BREZ NOŽA IN BOLEČIN

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičočih se moških.

Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in mojam nam je, pokazati vsem, ki so bili ozdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujejo le jasno edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.

Popravite Vaše zdravje

Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljšje nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v bolezni pri moških.

Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledvice in neprilike v jetrih. (Za neupesno zdravljenje ni treba plačati.)

TAJNE

moške bolezni

zguha nagoga, boleznj v ledicah in jetrih

zdravim hitro za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguha vode.

PLJUČA

nađubo, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi

(Preiskovanje brezplačno) (Nasveti zastoj.)

DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago

med Randolph in Clark

Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

Zastrupljenje krvi

in vseh drugih kožnih bolezni, kakor prišče, lucije, onemoglost itd.

Ženske bolezni

beli tok, bolečine v oza- tu, garje, oteklina, p- dju in druge organske bolezni zdravim za stalno.

Gotov denar.

Hranilna vloga v tej banki je varna investicija.

Nosi 3% obresti in je gotov denar kadar ga rabite

INDUSTRIAL SAVINGS BANK

2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

22 letno poslovanje.

V soboto večer odprta od 6. do 8. ure.

Varnostni shrambeni predali po \$3.00 na leto.

JUGOSL. ZADRUŽNA TISKARNA

GLAVNICA

SOUTH SLAVIC COOPERATIVE PRINTERY INCORPORATED

\$10.000.00

Delnice se prodajajo po \$10.00 ena in jih je moči odplačevati po \$1.00. Pristopaje k temu zadržnemu podjetju, ki bo nosilo dvojno korist in ki bo trdnjava delavske prosvete.

Vsa pisma je nasloviti na FRANK PETRICA, 1830 So. Centre Ave., CHICAGO, ILL.